

Dopady inkluze po česku i z pohledu etopeda

PaedDr. Jiří Pilař
jmzpilar@gmail.com

Integrace x inkluze

- Integrace probíhala nenásilně od počátku 90. let
- **Integrace** – zaměření na potřeby jednotlivce se SVP
 - akcent na **speciální** pedagogy
 - speciální intervence k žákovi
 - prospěch pro integrovaného žáka
 - dílčí změna prostředí dle potřeb žáka se SVP
 - zaměření na žáka se SVP
 - speciální programy pro žáky se SVP
- **Inkluze** – zaměření na potřeby všech žáků školy
 - akcent na **běžné** pedagogy
 - dobrá výuka pro všechny
 - celková změna filosofie i prostředí školy
 - zaměření a prospěch pro všechny žáky se zachováním individuálního přístupu
 - celková strategie učitele vůči všem žákům

Respektování nejlepšího zájmu dítěte

Stále ještě není v běžných školách samozřejmostí:

- **Zohledňování vzdělávacích potřeb** jednotlivce
- **Vzájemná úcta**, respekt, solidarita a důstojnost
- **Všeobecný rozvoj osobnosti žáka** s akcentem na poznávací, sociální, mravní a duchovní hodnoty
- **Respektování hodnoty individuality jednotlivých žáků**
- **Respektování zařazení / nezařazení žáka do režimu speciálního vzdělávání** podle rozsahu a závažnosti daných výsledky vyšetření školským poradenským zařízením

**V běžných ZŠ často přetrvává orientace na výkon,
neodpovídající přístup k žákům
se speciálními vzdělávacími potřebami**

Žáci s rizikem dlouhodobého selhávání

- Žáci s poruchami chování, psychicky nemocní, ze sociálně nepodnětného prostředí
- Žáci s mentálním postižením a žáci s hraničními intelektovými schopnostmi
- Žáci se specifickými poruchami učení a chování
- Žáci s mimořádným nadáním bez potřebného přístupu
- Žáci s kombinovaným, vícečetným postižením
- Žáci se smyslovým postižením, vady řeči, sluchová postižení, postižení zraku
- Žáci s tělesným postižením, zdravotním oslabením nebo dlouhodobým onemocněním
- Žáci s autismem, či dílčími autistickými rysy

Oslabení kognitivního výkonu

■ **Typické obtíže u většiny inkludovaných:**

- pomalejší psychomotorické tempo
- oslabení v řadě poznávacích procesů
- obtíže ve vyjadřování a menší slovní zásoba
- velmi omezené schopnosti abstraktního myšlení
- hůře si osvojuje nové pojmy v průběhu výuky
- neuvědomuje si analogie mezi tématy učiva
- nedaří se mu uvědomit o jaký problém se jedná, co má řešit
- změnu učebních podmínek vnímá jako novou a neznámou situaci
- obtíže v koncentraci pozornosti a vytrvalosti při řešení úkolů

Žákovy projevy při oslabeném kognitivním výkonu

- Snadná a rychlá unavitelnost
- Nesoustředěnost
- Nekázeň
- Nesamostatnost při práci
- Obtíže s pochopením instrukcí o se po něm žádá
- Problémy s chápáním učiva
- Problémy s adaptací do kolektivu
- Pocity zklamání z častého školního neúspěchu
- Možné zhoršení zdravotního stavu
- Vyhýbání se škole - nejprve nemoc, posléze záškoláctví

Asistent pedagoga

- Asistentů pedagoga je v systému na třináct tisíc
- Asistent pedagoga je nejdražším opatřením v inkluzi, ve šk. roce 2016/17 na ně vynaloženo 1,4 mld. Kč = 64 % rozpočtu na společné vzdělávání
- Stavění do pozic, které jim vzhledem ke vzdělání nepřísluší - *vedení výuky s učitelem, suplování za učitele, ...*
- Asistent pedagoga x osobní asistent
- Nesystémové přidělování asistentů ke konkrétním dětem
- Velká poptávka ze strany škol a rodičů – poradenská turistika
- Stačila by eliminace na doporučení pro SPC u zdravotně postižených a u PPP nechat jen poruchy chování a SPU
- Asistence do škol dle § 16, odst. 9 - dle MŠMT **NE – proč???**

Aktuální problémy

- Neúčelné vynakládání nepřiměřených finančních prostředků
 - neefektivní utrácení je symbolem dnešního MŠMT
 - extenzivně pojatá a nepromyšleně definovaná podpůrná opatření bez potřebného efektu
 - nesmyslná finanční náročnost brzdí společné vzdělávání
- Přeplněné třídy (*30 žáků běžný standard*)
- Není čas věnovat se dostatečně nadaným, či běžným žákům
- Rozevírání nůžek mezi školstvím „elitním“ a „ostatním“
- Pokles úrovně vzdělávání žáků se SVP v běžných školách (*zvláště s poruchou pozornosti, soustředění a hyperaktivitou*)
- Asistenti pedagoga mnohdy pro pedagoga přítěží (*nepřípravenost na náročnou práci s žáky se SVP*)

Aktuální problémy

- Nedostatečné pregraduální vzdělávání na vysokých školách s pedagogickým zaměřením (SPPG u všech aprobací)
- Učitelé jsou přetížení, unavení a frustrovaní již na konci 1. čtvrtletí, **co za půl roku?!**
- Školy a školská zařízení bez informací, či s informacemi protichůdného charakteru – špatné metodické vedení
- Nedostatek odborníků s pedagog. praxí na MŠMT a NÚV
- Prohlubující se deficit personálního zajištění vzdělávání ve veřejném školství – odchody, profesionální vyhoření
- Nesmyslný nárůst administrativy – snížení efektivity práce škol i poradenských zařízení
- Není čas věnovat se dostatečně nadaným, či běžným žákům
- Destruktivní činnost „lidskoprávních“ neziskovek

Přechod žáků ze speciálních do běžných škol

Údajně jen 110 žáků, ale:

- Menší ZŠ praktické vřazeny do běžných ZŠ pro pokles žáků – neučí jen speciální pedagog
- V běžných ZŠ se nedostává potřebné speciálně pedagogické péče
- Školní speciální pedagog – „všeuměl ?“
- Školní psycholog – mnohdy čerstvý absolvent, nebo nadúvazek PPP, časté problémy kvality
- Progresivní zrakové a sluchové vady – žáci se v běžných školách zpravidla neučí Braillovo písmo, neučí se znakovat, hrozí jejich následná komunikační izolace

Zkušenosti etopeda

- Nárůst diagnóz typu ADHD / ADD (*skutečně?*)
- Nárůst dětí s psychiatrickou diagnózou poruchy chování
- Nárůst agresivity žáků mezi sebou a žáků vůči učitelům
- Nárůst počtu záškoláků a neomluvených hodin
- Vznik dětských gangů na sídlištích
- Zvýšený počet experimentátorů s drogou

Rizikové a patologické chování klientů

(vzorek 184 klientů)

- **91%** selhávání ve škole (prospěch / chování)
- **88%** nerespektování autorit
- **75%** záškoláctví
- **57%** velmi časté lhaní
- **56%** experimentování a závislosti dětí (THC, alkohol, PC, MT)
- **52%** útěky z domova a toulky
- **46%** manifestní agrese vůči druhým
- **42%** diagnostikované ADHD/ADD, SPUCH
- **40%** psychiatrická péče
- **36%** trestná činnost či činnost jinak trestná (u mladších 15 let)
- **23%** autoagrese
- **20%** sexuální rizikové chování
- **3 – 4 x** průměr střídání základní školy₁₂

Přizpůsobit práci VŠ s pedagogickým zaměřením reálným podmínkám školní praxe

Pro smysluplné společné vzdělávání je nutné:

- Upravit kreditní systém ve smyslu zakomponování speciální pedagogiky **do všech oborů pedagogického studia** (*dodatečné kurzy, nebo zápočty za semestr nestačí*)
- Ve vzdělávání pedagogických pracovníků nutno pamatovat na práci s dlouhodobě selhávajícími jedinci, outsidersy či agresory v kolektivu zdravých dětí
- **Vypracovat kariérní řád pedagogických pracovníků**
 - V souvislosti s kariérním řádem, přepracovat systém finančního ohodnocení pedagogických pracovníků
 - Nutnost zavedení povinného kvalifikačního studia
 - Neakcentovat pouhé teoretické znalosti na úkor školní praxe (*naučený teoretik často selhává před třídou*)

Možná východiska

- Dle nezpoltizované diagnostiky doporučovat umístění do škol dle potřeb žáků a přání rodičů (dohoda škola – rodiče)
- Objektivní a ne zpolitizované závěry vyšetření PPP a SPC (*co znamená intelekt v širším pásmu podprůměru?*)
- Vzdělávat děti se SVP přiměřeně dle jejich schopností a možností – *nesrovnávat s mainstreamem*
- Pokud je běžná škola schopna vzdělávat konkrétní dítě se SVP, preferovat tuto možnost
- V každém „okrese“ mít školu schopnou vzdělávat děti se SVP

Děkuji za pozornost

Jiří Pilar

E-mail: jmzpilar@gmail.com

☎: +420 777 206 284

